

FILANTROPIE

2. tutorial

Opakování I

- Ekonomie daru – základní rámec
- Antika – dávání je ctnost; dát dar je umění

Židovské kořeny filantropie

- Radikálně odlišný přístup k chudobě
- Východiskem texty Tóry
- Dvojí forma dobročinnosti
 - Organizovaná
 - Individuální
- Cedaka - dobročinnost ve smyslu spravedlnosti a oboustranné povinnosti

Maimonides (1135 – 1204)

8. Dávat zdráhavě, s nechutí
7. Dávat radostně, avšak méně, než je člověk schopen
6. Dávat poté, co byl požádán
5. Dávat aniž by byl požádán
4. Dávat neznámému příjemci, který zná Vás
3. Dávat někomu, koho znáte, a kdo zná vás
2. Dávat nepoznán neznámému příjemci
1. Pomáhat potřebným osobám stát se samostatnými, ať už prostřednictvím darů, půjček nebo poskytnutím práce.

Křesťanské kořeny filantropie

- „Mistře, které přikázání je v Zákoně největší?“
- „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.« To je největší a první přikázání. Druhé je podobné: »Miluj svého bližního jako sám sebe.« Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“
- Podobenství o nepoctivém správci

Láska

- Storge – rodinná láska
- Filia - přátelství
- Eros – láska mezi mužem a ženou
- Agape – duchovní láska

Organizovaná dobročinnost

- Řím – dědictví antiky
- Biskupství
- Kláštery
- Panovník
- Špitály
- Dobročinné korporace

Individuální dobročinnost

- Almužna tělesná vs. duchovní
- Almužna jako směna i smlouva (G. da Rivalto)
- Almužna jako jednotící prvek společnosti
- Almužna jako lék vůči lakomství a bohatství
- Almužna u Tomáše Akvinského

Dvě interpretace dobročinnosti ve vrcholném středověku

- Model evangelní (evangelical model)
- Model výlučný (discriminating model)

Evangelní model

- Touha po návratu k apoštolskému životu
- Charita zakotvená v rodinném životě
- Dobročinnost podmínkou spásy

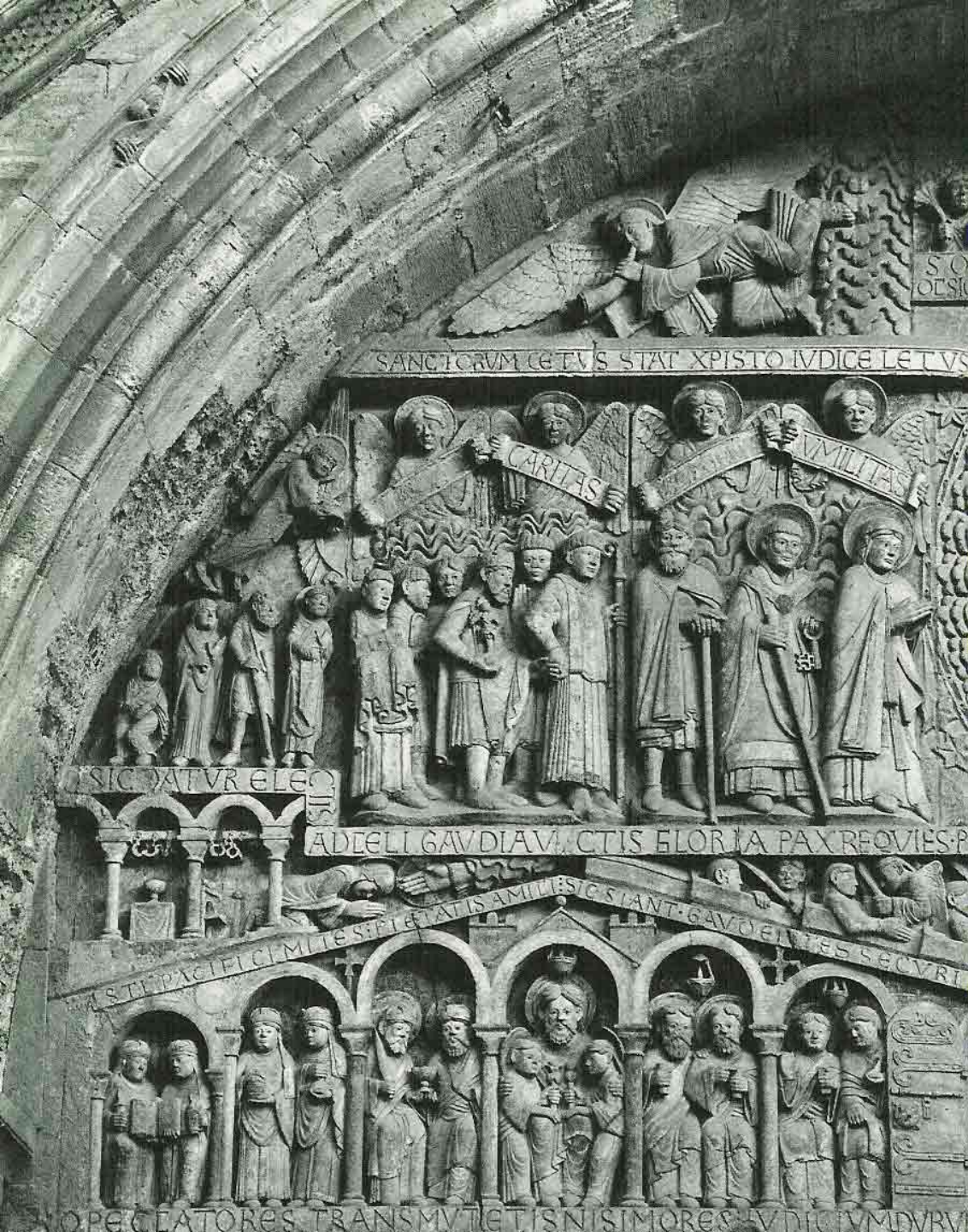
Popularizace doktríny

- „Scriptura laicorum literatura est.“
 - Vitraje, fasády, fresky, tympanony chrámů
- Kázání
- Penitenciáře

Saint-Foy, Conques

(počátek 12. stol.)

SANCTORUM ET TVS STAT XPISTO IVDICE LETVS

CARITAS

MILITIA

SIC PATR ELEQ

ADELI GAVDIAV CTIS ELOR IA PAX REQVIES P

S TI PACIF C MILI E SPIE AT IS AMI I E S C IANT GA VO G I T E S SEC VRI

NOPECIATORES TRANSMV TET ISN ISIMORES VDI IVMDVRV

CELETVS

OMNES PERVERSI SIC SUNT IN TARTARA MERSI

DIES PERPETUUS PENIS INIUSTI RECIPIAT INIGNIBUS USQUE DEMONSTRAT ET REVENIT PERPETUO

ECCE VBI SUNT PUNTI

DVRVM VOBISSCITOTE

Model rozdílného zacházení (diskriminující)

- Od ½ 12. století, model zformovali tzv. kanonisté
- Rufinus:
 - hierarchie lásky
 - Přiměřenost almužny
- Spor o „nezasluhující“ chudé
 - Počátky rozlišování mezi hospitalitas (sociální péče) a libertas (almužnictví)
- Otázka odpovědnosti za péči o chudé

Příjemci podpory

- Dobrovolní x nedobrovolní chudí
- Zasluhující x nezasluhující chudí
- „Ostýchaví“ chudí

Charitativní praxe ve vrcholném středověku

- První náznaky proměn ve společnosti
 - Od 2. ½ 12. stol. velká vlna odkazů špitálům namísto klášterům
 - Růst počtu institucí, jejichž primárním úkolem nebyla bohoslužba, ale služba lidem (avšak zcela v křesťanském duchu)
 - Dobročinnost korporací
 - Špitály
 - Monte di Pieta

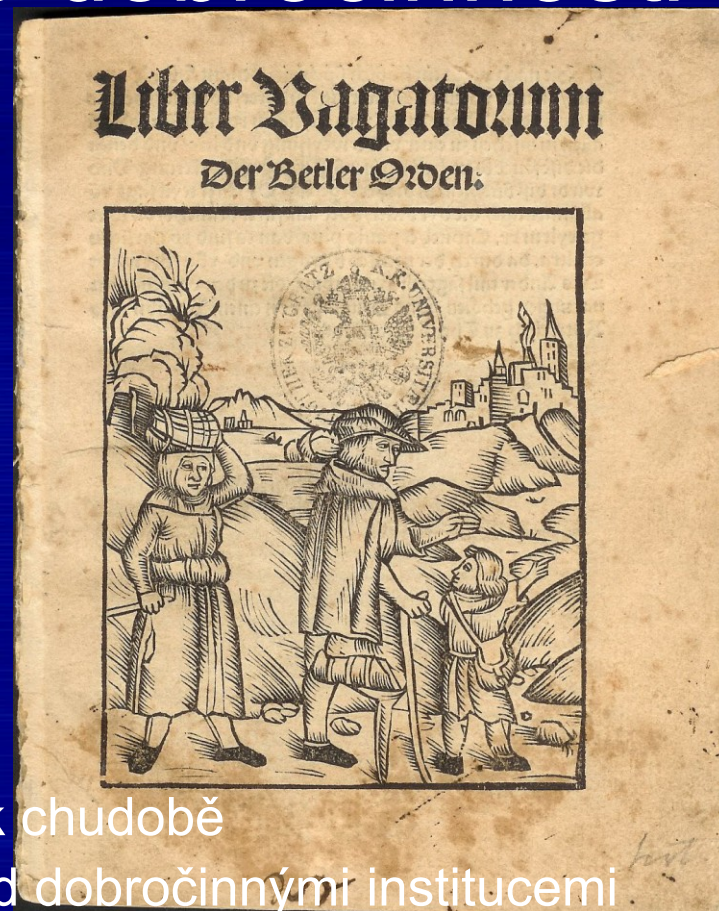

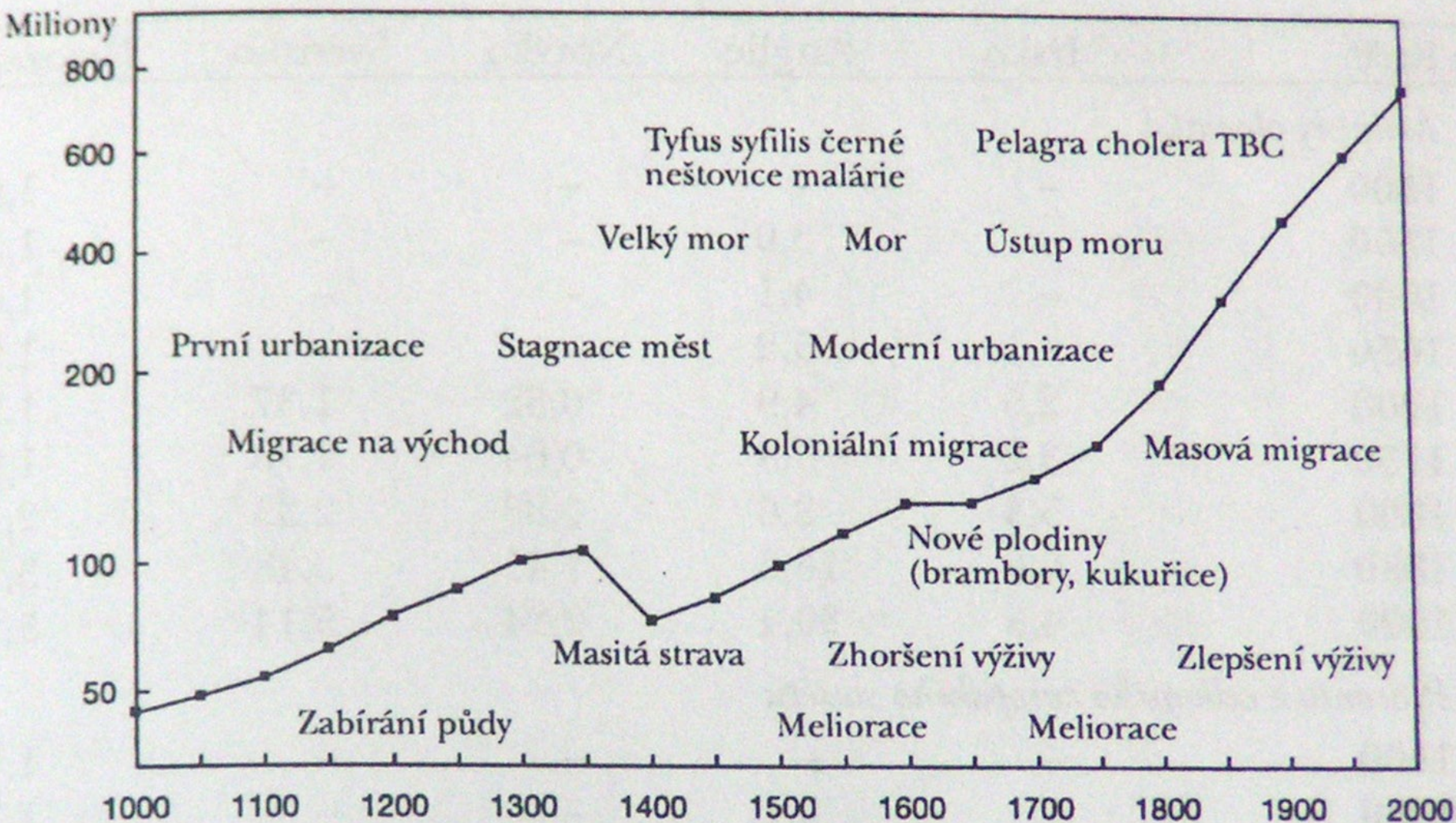
Proměny středověké dobročinnosti

- Příčiny teologické
 - Luteráni
 - Reformovaní protestanti
- Příčiny hospodářské
 - Růst cen potravin
 - Pokles mezd

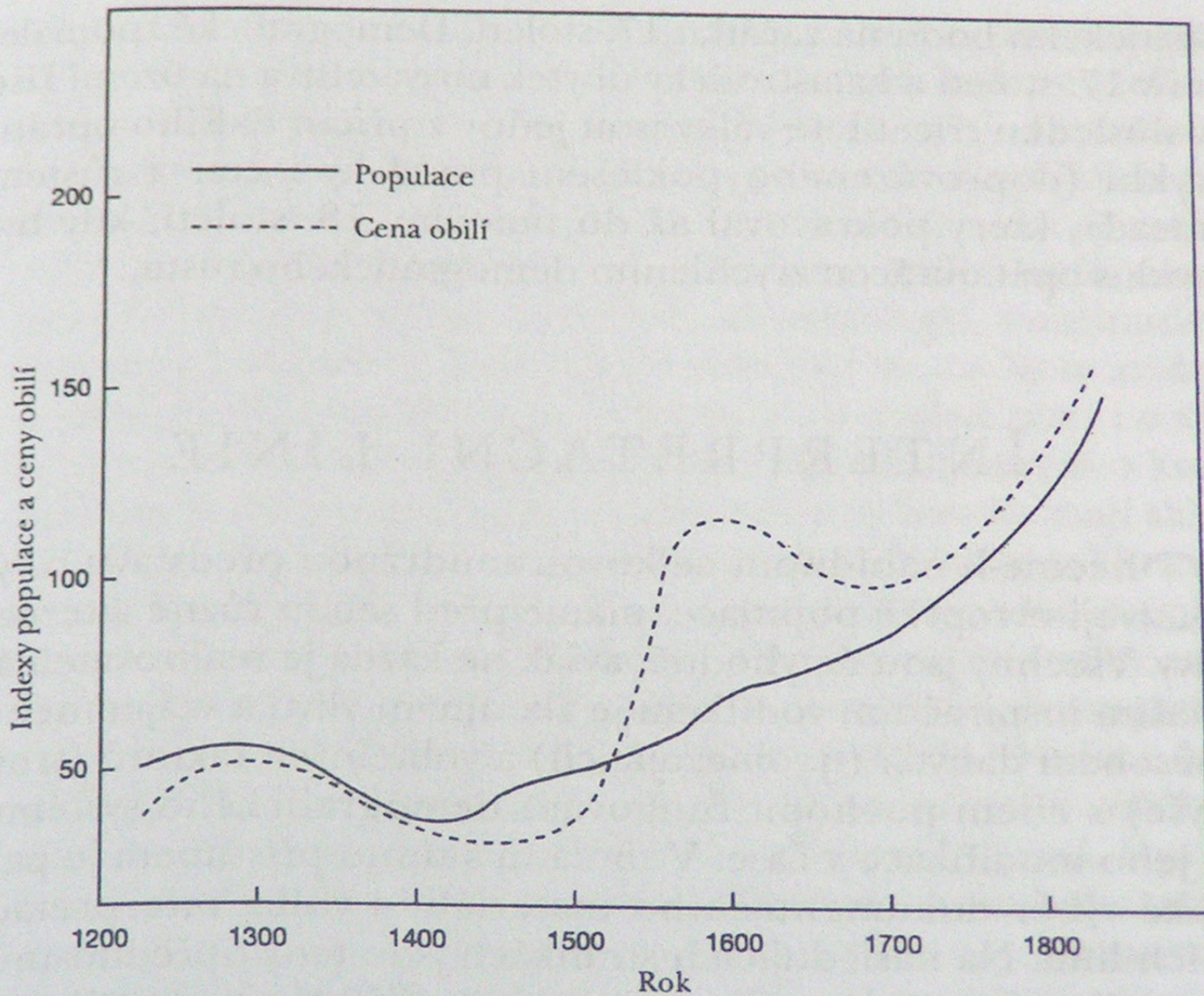

- Proměňují se postoje společnosti k chudobě
- Obecní správa přebírá kontrolu nad dobročinnými institucemi
- Roste důraz na kontrolu zdrojů a přiměřenost jejich rozdělování

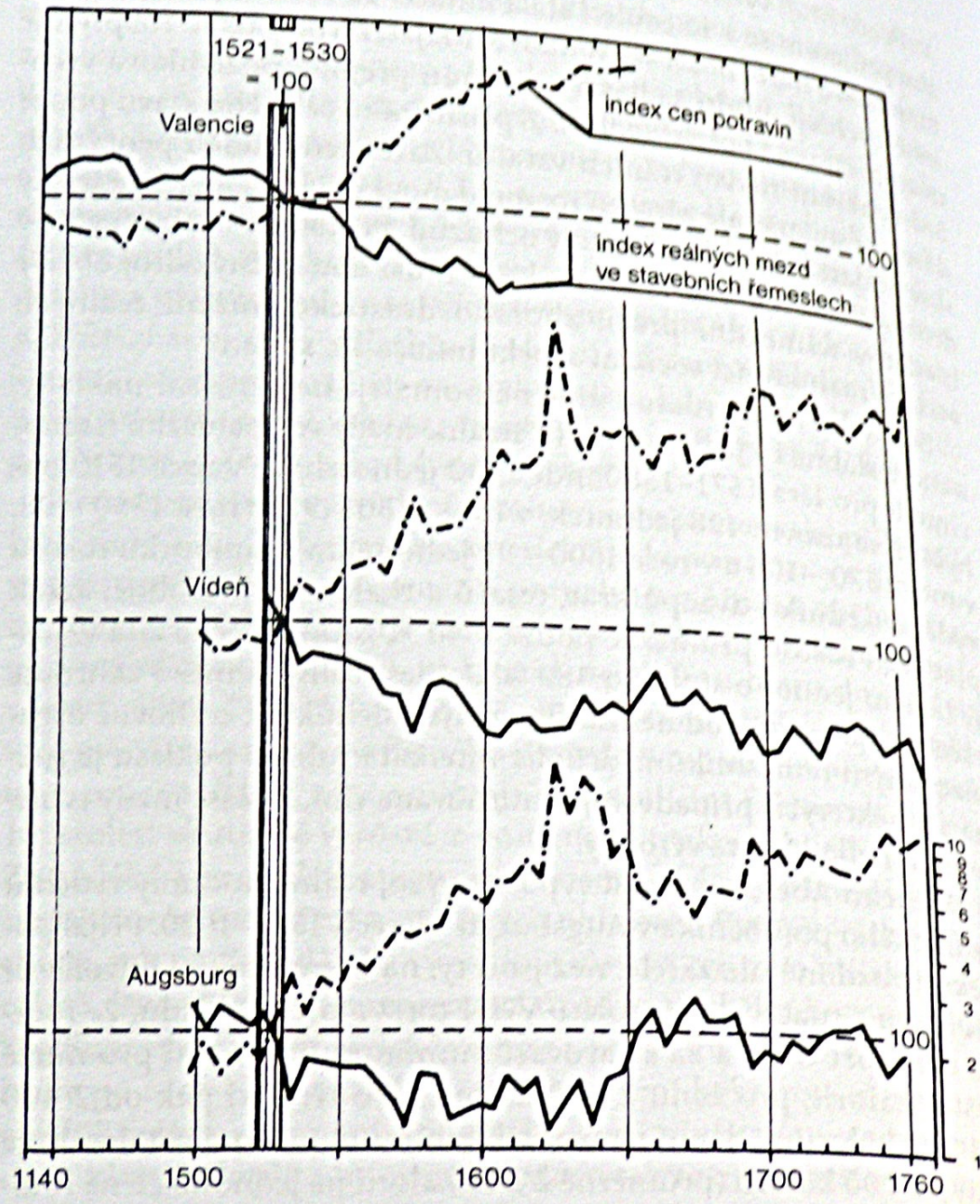

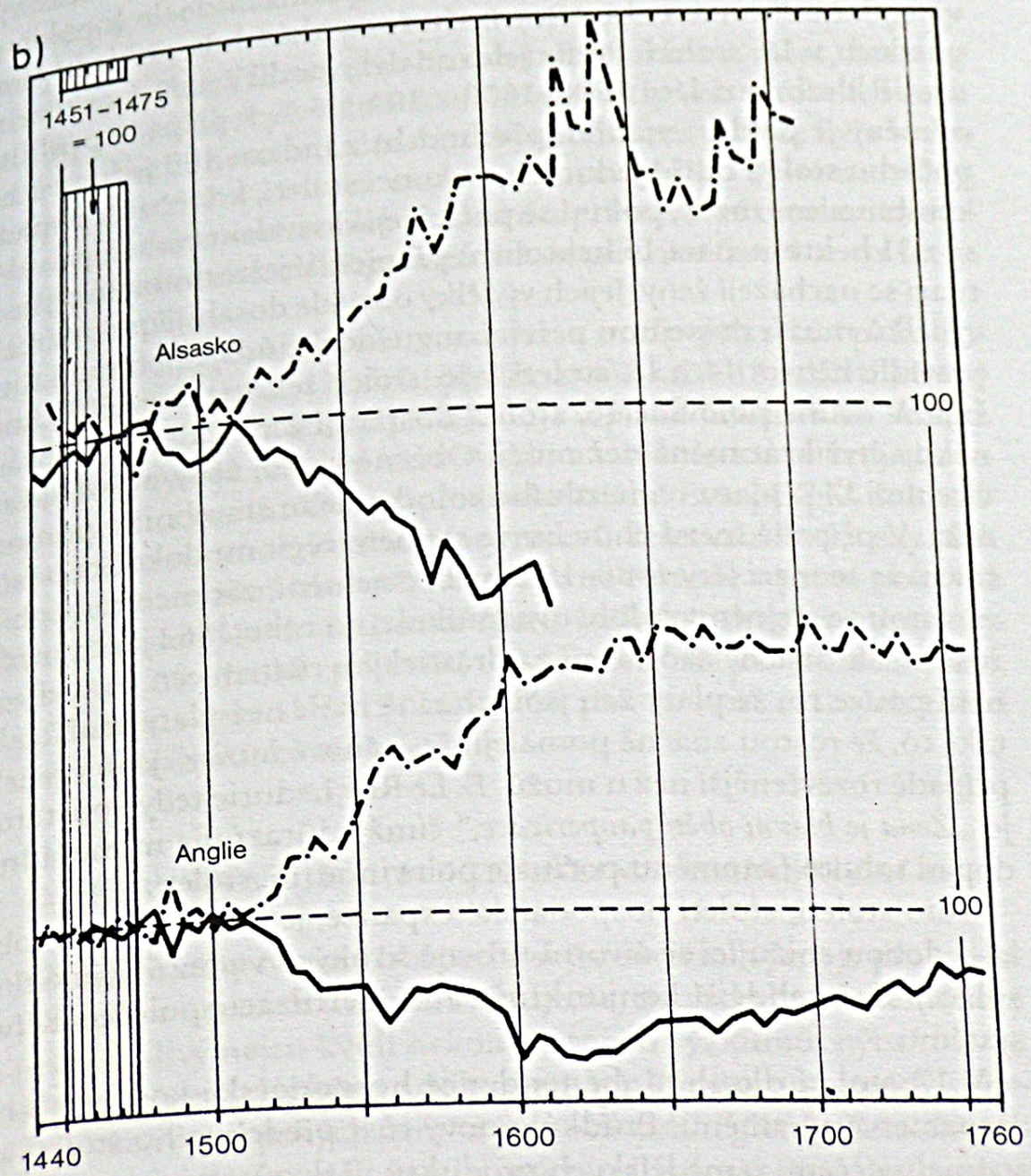
Graf 1.1. Evropská populace, 1000–2000.

Graf 1.3. Populace a cena obilí v Evropě, 1200–1800 (1721–1745 = 100)

Mzdy nádeníků ve stavebnictví a výdaje na obživu v letech 1440-1760 [Cambridge Eco-

-
- Chudoba – dříve nedostatek podílu na moci, nyní nedostatek hmotného bohatství
 - Do r. 1500 – hlavní roli osobní formy svépomoci a almužnictví
 - Po r. 1500 odklon od osobních vztahů k abstraktnějším formám sociálních vztahů, k řešením právně fixovaným (viz Samaritánovo dilema a jeho řešení)

Janov – dobročinnost z lásky k vlasti

- Městská republika zmítaná dluhy
- Vznik instituce San Giorgio
- Podílníky i dobročinné instituce
- Soukromí dobrodinci věnovali své podíly na úhradu dluhu
- Francesco Vivaldi – za svůj přínos získal sochu
- Četní následníci

Labore nutrior, labore plector

Imperativ práce a prevence zahálky

- Juan Luis Vives: De subventionem pauperum (1526)

X

- Domingo de Soto

Tři příklady reforem městské chudinské péče

- Paříž – povinná chudinská daň a testování vhodnosti příjemců
- Benátky – dočasná daň, decentralizovaný systém pomoci, vypovídání žebráků z města
- Ypres – decentralizovaný systém s dobrovolnými příspěvky pod kontrolou městské samosprávy

Poor Law a pracovní domy

- Poor Law (1531) – povinnost starat se o chudé přechází na municipální orgány
- Hlavním prostředkem realizace *domy nápravy a pracovní domy*, první z nich stál v Bridewellu

Merkantelistická doktrína

- Soustava doporučení pro hospodářskou politiku státu
- Doktrína obchodní bilance
 - Obchodní ochranářství
 - Specifická struktura vývozu a dovozu
 - Mzdy, populace a spotřeba

Norimberský pracovní dům (kritika foucaultovské narace)

Významné postavy dobročinnosti v 17. století

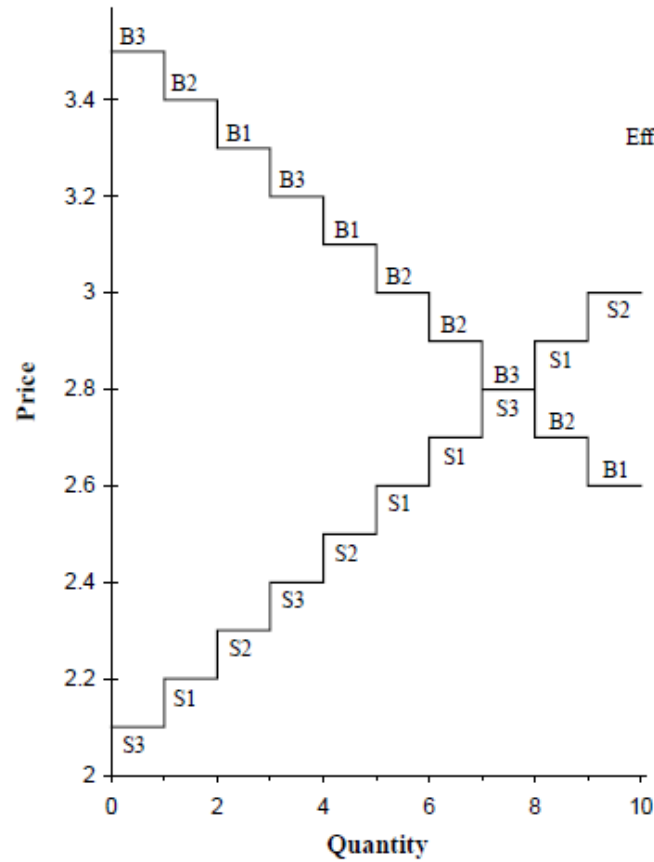
- Vincenc z Paoly (1581-1660)
- Thomas Fuller (1608-1661)
- Thomas Firmin (1632-1697)
- Thomas Hobbes
- Bernard de Mandeville (1670-1733)

Dvě tváře Adama Smithe?

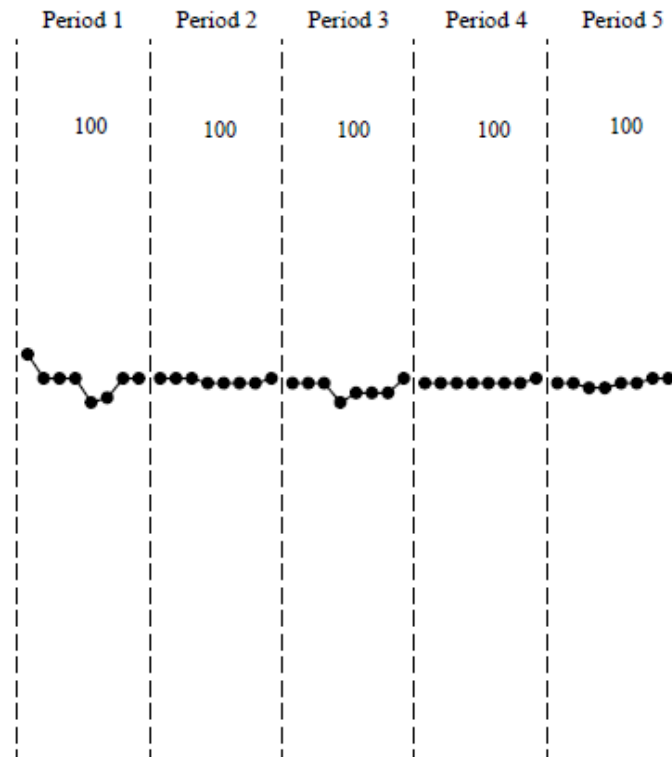
Teorie mravních citů vs. Pojednání o podstatě a původu

- Základem lidského jednání tíhnutí k reciprocitě
- Směny společenské (osobní) a směny tržní (neosobní)
- (resp. rozvinutí scholastické tradice dvou typů spravedlnosti – komutativní a distributivní)

Ke smithovi

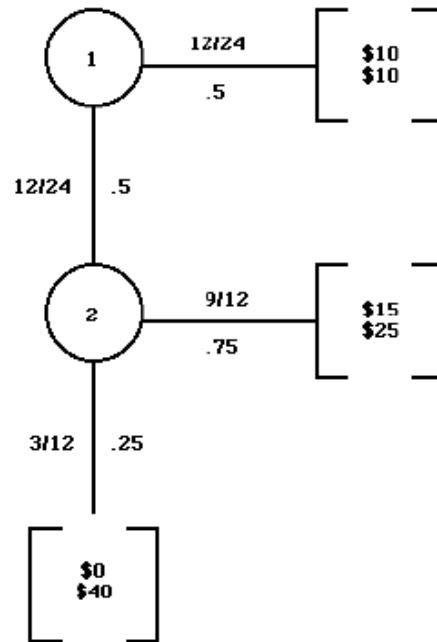
Efficiency

Contracts in Sequential Order

Ke Smithovi

Figure 2
Two Person Investment Trust Decision Tree
Moves and Outcomes for N = 24 Pairs

Adam Smith

Teorie mravních citů vs. Pojednání o podstatě a původu

- Systémy, z nichž princip schvalování je odvozen od sebelásky
- Systémy, které činí principem schvalování rozum
- Systémy, z které činí principem schvalování cit

Vznik moderní filantropie

- Charita – tišení bolesti
 - x
- Filantropie – léčba nemoci
- Moderní filantropie se rodí v Londýně v okamžiku, kdy občansky smýšlející jednotlivci přejali pro dobročinné účely akciovou společnost
 - Akademie
 - Čtenářské společnosti
 - Obecně prospěšné společnosti

American way

- Amerika prochází ve zkráceném cyklu tím, čím kontinentální Evropa
- Mezi prvními osadníky puritáni z Anglie, založili osadu Plymouth (1620) a jeho okolí (1629)
- John Winthrop a „Město na kopci“

Americká tradice charity

- John Winthrop – náboženský vůdce
- Massachusetts Bay Company v roli vlády
- Dobročinnost probíhala v rámci komunity
 - Individuální osobní péče hmotného charakteru
 - Výpomoc v rámci komunity (sirotci, staří lidé)
 - Vliv kontinentální tradice – disciplína, místní x cizí, zasloužilí x nezasloužilí
- S rostoucím vlivem obchodního étosu (po polovině 18. století) posun ve vnímání charity od všeobecné bratrské lásky k almužnictví

Znovuobjevení prevence zahálky

- 20. a 30. léta 19. století poznamenána turbulentním rozvojem raného kapitalismu
- Narušování homogenních komunit, růst počtu nezaměstnaných → strach z chudých
- Chudoba začala být považována za důsledek lehkomyšlnosti a neřesti
- Tradiční problém měl tradiční řešení – vytěsnění chudých mimo komunitu, do pracovních domů a chudobinců

Americká tradice filantropie

- Benjamin Franklin (1706-1790) – „Nejlepší službou Bohu je činit dobro člověku“
- Ujal se vytváření společností zaměřených na obecné blaho
- Usiloval o odstranění chudoby tak, že pomáhal chudým, aby si pomohli sami

Velká dobročinná hnutí 1. pol. 19. stol.

- „Dobročinnost souvisí se sebezdokonalováním“
 - Rozšíření myšlenky příchodu Posledního soudu –Millennialismus
 - Odmítnutí nauky o predestinaci – jednotlivec nyní mohl radikálně změnit (nejen) svůj osud
-
- Východiska pro dvě velká společenská hnutí – Hnutí za abstinenci a hnutí za zrušení otroctví

Hnutí za abstinenci

- Skutečný sociální problém
- Hnutí přesvědčovalo prostřednictvím racionálních argumentů, nikoliv prostřednictvím zákonné prohibice (až na pokus v 60. letech)
- Cestující lektoři, knihy, písně, divadelní představení
- Abstinence vynucována na pracovištích – zaměstnavateli, později i odboráři

Hnutí za zrušení otroctví

- Kolonialisté
- Abolicionisté
- Nutnost zrušení otroctví, ekonomicky dobře etablovaného, prostřednictvím politické akce

Po občanské válce (po 1865)

- První „moderní“ válka – zabíjení na dálku, neosobní a mechanické
- Větší role vlády během války a rozsáhlá korupce vedly k rozšíření negativních postojů k vládním akcím
- Role vlády zredukována na udržování práva, rozvoj společnosti měl zajistit soukromý sektor

Vznik nadací a „vědecká“ dobročinnost

- Impulsem rozvoje soukromé dobročinnosti reakce na rozšíření popularity sociálního darwinismu, která se stala ideologií kapitalismu volné soutěže
- Ekonomice vládly trusty, oblasti dobročinnosti dominovaly velké nadace
- Vědecká dobročinnost vyžadovala vyšetření příčin nouze, poradenství a důkladnou kontrolu, případně snahu o preventivní předcházení vzniku nouze

Významné postavy americké filantropie přelomu 19. a 20. stol.

- Olivia Sage (Russel Sage Foundation)
- John D. Rockefeller
- Andrew Carnegie

Olivia Sage (1828-1918)

- Přejít od osobní dobročinnosti k organizované
- Po smrti manžela množství žádostí o pomoc – přeměřovala je na dobročinnou organizaci Charity Organization Society, aby žádosti prověřovali a vyřizovali
- Systematicky podporovala vzdělávání žen, vlastenecké aktivity a akce na ochranu zvířat
- V roce 1907 založila Russel Sage Foundation pro „zlepšení společenských a životních podmínek v USA“
- Tato nadace zavedla definitivní profesionalizaci sociálních pracovníků

John D. Rockefeller (1839-1937)

- Baptista, celý život odváděl desátek
- Nejlepší investice jeho života v roce 1861
- V době občanské války obchod s masem a solí, později s naftou, v r. 1870 slučuje své aktivity do Standard oil company s kapitálem 1 milión dolarů
- Vede konkurenční boje
- Roku 1902 se rozhoduje věnovat podstatnou část svého jmění na dobročinné účely (různé nadace a ústavy, sloučené později do Rockefellerovi nadace)
- „Pomáhat nejnadějnějším, ne nejpotřebnějším“

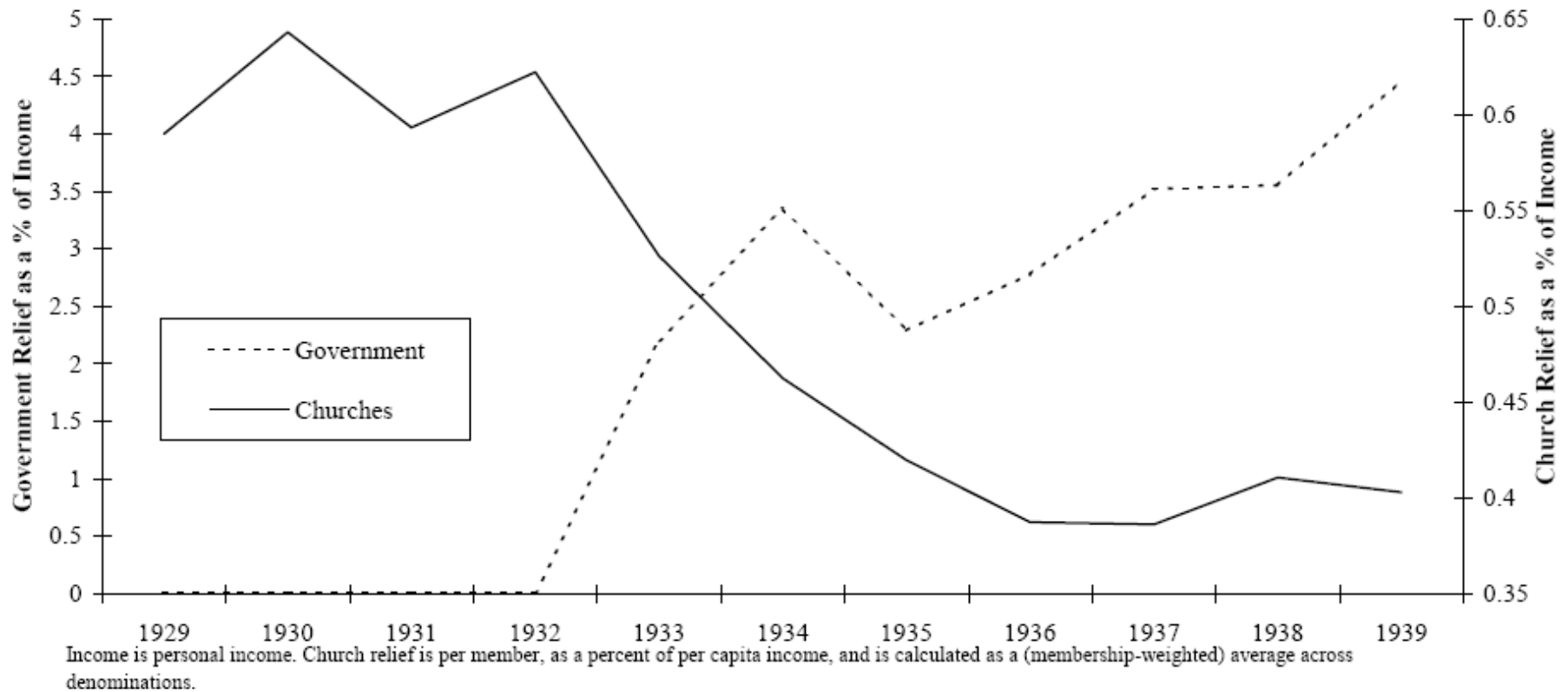
Andrew Carnegie (1835-1919)

- Začal jako údržbář strojů ve 13 letech
- Ve 30 letech již obchoduje s naftou, železem a cennými papíry
- Esej „Evangelium bohatství“
- „Hromadění bohatství těmi, kteří mají schopnost a energii ho tvořit, znamená pro lidstvo nikoliv zlo, ale dobro“ ... „Člověk, který umírá jako boháč, umírá v hanbě“.
- Doporučení bohatým, jak vydávat peníze

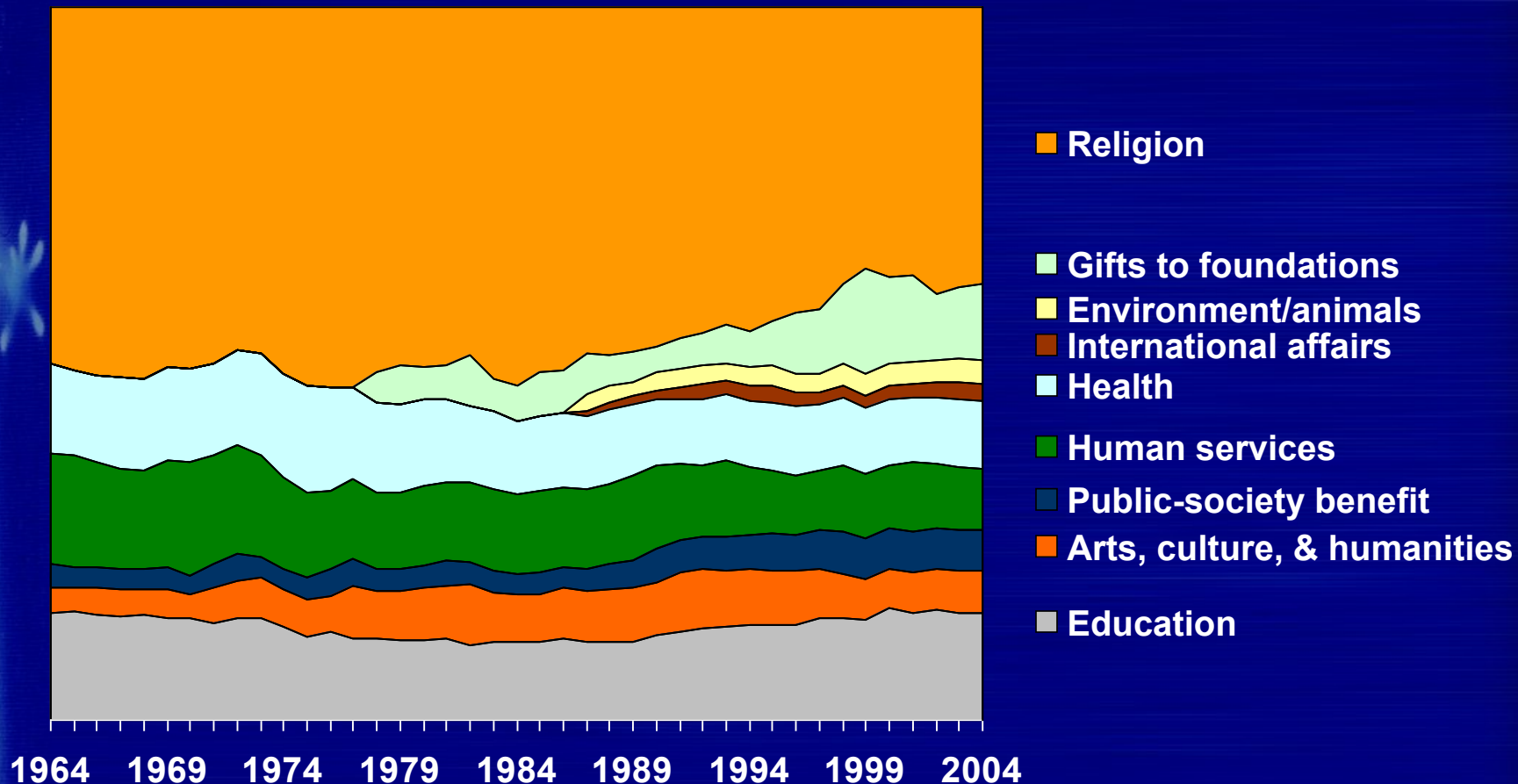
„Nový úděl“ F.D. Roosevelta (30. léta 20. století)

- Nové rozdělení hranic mezi státními a soukromými aktivitami
- Veřejně prospěšné práce
- Minimální mzda
- Zákon o sociálním zabezpečení
 - Vytvoření penzijního fondu
 - Programy podpory v nezaměstnanosti
- Vytěsňovací efekt

Figure 1: Government and Church Relief during the Great Depression

Rozdělení příjmů neziskového sektoru v USA (2004)

	Katolická tradice	Luteránská tradice	Reformovaní protestanti (kalvinisté, puritáni)
Zavedení hlavních výhod státu blahobytu (penze invalidní důchod, nemocenská, nezaměstnanost)	Pozdě	Brzy	Pozdě
Zavedení sociální pomoci	Velmi pozdě (Francie 1989, Irsko 1977; Itálie, Řecko, Španělsko: dodnes žádný národní systém)	Pozdě (Švédsko 1980, Dánsko 1976, Německo 1961)	Časně (US 1935, UK 1948, Australia 1944)
Struktura veřejného systému pomoci	Dílčí (mnoho programů sociální pomoci, pokrývajících odlišné skupiny a rizika)	Universální, jednotná (jeden program sociální pomoci)	Dílčí (mnoho programů sociální pomoci, pokrývajících odlišné skupiny a rizika)
Štědrost příspěvků sociální pomoci	Skrovná	Štědrá	Skrovná

Diskuse – proč (ne-)souhlasíte s následujícími tvrzeními

- Je nevhodné užívat soukromé fondy k ovlivňování veřejné politiky
- Aktivity nadací zasahují do demokratických procesů
- Peníze nadací jsou „krvavé“ a tudíž se jedná o pokrytecký způsob podlézání veřejnosti ve snaze napravit obraz loupeživých podnikatelů
- Boháči zakládající nadace by udělali lépe, kdyby dávali vyšší mzdy pracujícím
- Ekologové nemohou přijímat peníze od firem znečišťujících životní prostředí